

Ymddiriedolaeth Natur Gogledd Cymru

Gwarchodfa Natur

Rhiwledyn

Mae Gwarchodfa Natur Rhiwledyn yn rhan o allraig galchfaen sy'n ymestyn o Ynys Môn ar hyd arfordir Gogledd Cymru ac i'r de i Langollen. Ffurfiwyd y galchfaen dros 320 miliwn o flynyddoedd yn ôl mewn môr trofannol bâs ac mae'n cynnwys gweiddillion ffosil cwrelau ac anifeiliaid môr eraill. Mae'r galchfaen yn toddi'n raddol mewn dŵr glaw ac yn cynhyrchu pridd alcaliaidd. Mae holtau ac uniadau yn y graig yn rhoi lle i ddŵr glaw ddraenio allan, gan gynhyrchu cynefin sych.

Glaswelltir Calchfaen

Mae glaswelltir y warchodfa wedi cael ei bori gan ddefaid a chwningod ers blynnyddoedd lawer. Mae pori'n cael gwared ar nitrogen ac yn galluogi i laswelltau gyda dail tenau dyfu, a phlanhigion byr. Fel arfer, byddai'r rhain yn cael eu tagu gan laswelltau cras neu llwyni. Mae gormod o bori, neu rhy ychydig, yn niweidiol. Mae cyllid Ewropeaidd diweddar, a chyllid gan CDL, wedi ein galluogi i warchod y safle rhag anifeiliaid pori pan fo angen, fel bod YNGC yn gallu rheoli'r defaid sy'n pori yma. O ganlyniad, mae botaneg y warchodfa'n gyfoethog, gydag enghrefftiau o blanhigion sy'n nodwediadol o laswelltir calchaidd a chynefinoedd arfordirol. Ymhil y planhigion calchaidd a geir yn y warchodfa mae'r Crydwelt (Briza media), Crogedyf (Filipendula vulgaris), Ysgall y Calch (Carlina vulgaris), Pig yr Aran Rhuddgoch (Geranium sanguineum), Meillion Melyn (Anthyllis vulneraria), Meddyg y Bugail (Inula conyzoides), Melynllys (Blackstonia perfoliata), Rhwyddlwyn Ysbigog (Veronica spicata) a Marddanadl Gwynion (Marrubium vulgare). Ymhil y planhigion sy'n fwy nodwediadol o laswelltir arfordirol mae Bresych Gwyllt (Brassica oleracea) a'r Cor-Rosyn Lledwyd (Helianthemum canum), sy'n anghyffredin iawn yn genedlaethol.

Dôl Heb ei Thrin

O amgylch y ddôl fechan ceir gweiddillion walau cerrig a wnaed gan gerrig a gliriwyd o'r cae mae'n bur debyg. Mae pori trwm yn y fan yma gan ddefaid a chwningod wedi arwain at ddarnau o bridd noeth a glaswelltir sy'n llawn Eiddew'r Ddear (Glechoma

hedera). Ceir gwynt cryf, hallt yn yr ardal hon, ac mae hynny'n arafu ymlediad y Drain Duon. Ceir sawl twmpath morgrug gan Forgrug Melyn y Ddôl (*Lasius flavus*) yn yr ardal hon hefyd, gan ddangos nad yw'r ddôl wedi cael ei thrin ers peth amser.

Llethrâu Llawn Llwyni

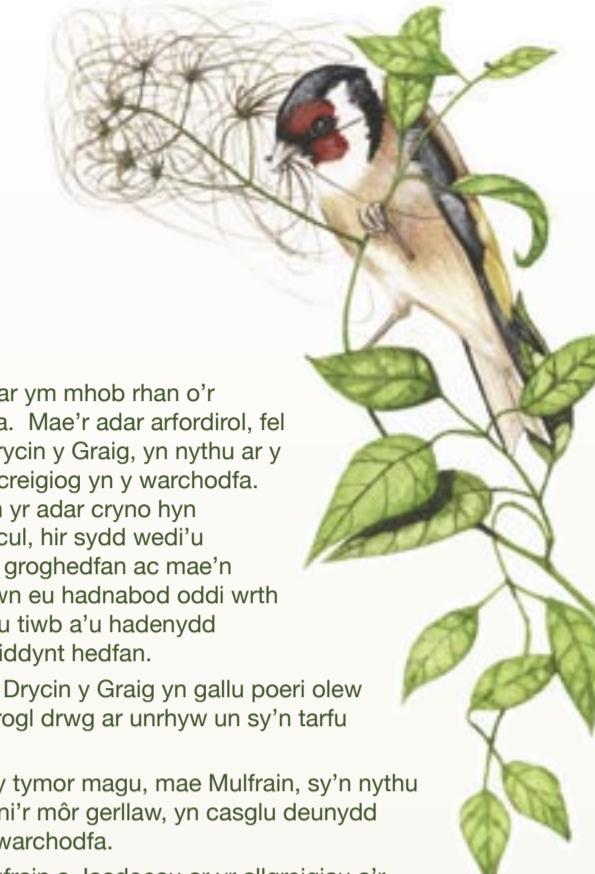
Mae'r ardal hon wedi'i gorchuddio gan dyfiant trwchus o Ddrain Duon, gyda pheth Sycamorwydd, Ysgaw, Celyn, Meryw a Phrifet Gwyllt. Mae Clematis Gwyllt (*Barf yr Hen Wr*) yn dringo'r coed ac mae danadl poethion yn tyfu yn y cysgod trwchus. Mae'r safle yma'n atyniadol i adar, i nythu, cysgod a bwyo.

Clogwyni, Creigiau Noeth

Yma, mae Aderyn Drycin y Graig yn nythu ar y silfodd yng nghanol y Cor-Rosyn (*Helianthemum chamaecistan*) sy'n addurno wyneb y clogwyni. Gan nad oes modd mynd i'r rhannau yma o'r warchodfa, maent yn cynnig cynefin na ellir tarfu arno, ac mae hynny'n eithriadol bwysig ym myd natur ac o safbwyt cadwraeth rhai rhywogaethau.

Infertebratau

Ceir amrywiaeth eang o infertebratau yn y warchodfa hon. Mae'r pridd calchaidd yn arbennig o dda ar gyfer malwod, sydd angen calsiwm i gynhyrchu eu cregyn. Y malwod mwyaf cyffredin yw'r Malwod Ymyl Llwyd (*Cepaea nemoralis*) a'r Malwod Gwydr Garleg (*Oxylilus alliarius*). Oni bai ei bod yn llaith, yn yr holtau yn y calchfaen y ceir hyd i'r malwod, lle maent yn cysgodi rhag ysglyfaethwyr a'r haul. Mae gloynnod byw fel Brith y Coed, y Paun, y Porthor, Llwyd y Ddôl ac lâr Fach y Graig, a rhywogaethau amrywiol o wyfynod, i'w gweld yn y warchodfa. Cysylltir gloynnod byw a gwfyfynod â mathau arbennig o blanhigion yn aml. Mae'r amrywiaeth o blanhigion a geir yn y warchodfa'n cefnogi anghenion bwydo oedolion a larfa (lindys) sawl rhywogaeth.

Adar

Gwelir adar ym mhob rhan o'r warchodfa. Mae'r adar arfordirol, fel Aderyn Drycin y Graig, yn nythu ar y clogwyni creigio yn y warchodfa.

Mae'r gan yr adar cryno hyn adenyyd cul, hir sydd wedi'u haddasu i groghedfan ac mae'n hawdd iawn eu hadhabod oddi wrth eu trwynau tiwb a'u hadnaydd stiff wrth iddynt hedfan.

Mae Adar Drycin y Graig yn gallu poeri olew ag arno arogl drwg ar unrhyw un sy'n tarfu arnynt.

Yn ystod y tymor magu, mae Mulfrain, sy'n nythu ar glogwyni'r môr gerllaw, yn casglu deunydd nythu o'r warchodfa.

Gwelir Cigfrain a Jacdoeau ar yr allgreigiau a'r clogwyni. Yn y llwyni, mae'r Dryw, y Titw Tomos Las, y Titw Mawr, y Fronfraith a'r Aderyn Du i'w gweld yn niferus. Mae'r Eithin clytiog ar y glaswelltir calchfaen yn cynnig cysgod a safle nythu i Linosaïd a'r Nico.

Yn aml iawn, gwelir y Bwncath, y Gwalch Glas a'r Cudyll Coch yn hela uwch ben y warchodfa. Wrth droed y warchodfa y gwelir y Gwalch Glas a'r Cudyll Coch amlaf, yn y llwyni. Mae'r Gwalch Glas benywaid, sydd ryw draean yn fwya'r gwrywod, yn gallu bwyta adar canolig eu maint fel yr Aderyn Du neu'r Fronfraith. Mae'r gwrywod yn bwyta adar llai, fel Aderyn y To, y Titw Tomos Las a'r Dryw. Mae'r gwahaniaeth mewn deiet rhwng y rhywiau'n atal cystadlu ac mae'r parau'n gallu hela tiriogaeth lai.

Mamaliaid

Yn ogystal â chwningod, sy'n chwarae rhan bwysig yn y gwaith o bori'r safle, mae Llygod Coch a Charlymod i'w cael yn y warchodfa. Mae'r Llygod Coch yn swil a dinwiad ac yn bwydo ar aeron, hadau ac eginblanhigion. Mae'r Carlymod yn hela am Gwningod, Llygod ac adar ieuainc.

North Wales Wildlife Trust Rhiwledyn Nature Reserve

Rhiwledyn nature reserve forms part of a limestone outcrop that extends from Anglesey along the North Wales coast and south to Llangollen. The limestone was formed over 320 million years ago in a shallow tropical sea and contains the fossilised remains of corals and other sea animals. Limestone is slowly dissolved by rainwater and produces alkaline soil. Fractures and joints in the rock allow rainwater to drain away, producing a dry habitat.

Limestone Grassland

The grassland areas of the reserve have been grazed by sheep and rabbits for many years. Grazing removes nitrogen and allows the growth of fine leaved grasses and low growing plants, which would normally be out-competed by coarse grasses or scrub. Too much or too little grazing is harmful. Recent European and HLF money has enabled

the site to be stock-proofed, giving NWWT control over the sheep grazing. As a result, the reserve is botanically rich, with examples of plants typical of both calcareous grassland and coastal habitats. Calcareous grassland plants found on the reserve include Quaking Grass (Briza media), Dropwort (Filipendula vulgaris), Carline Thistle (Carlina vulgaris), Bloody Cranesbill (Geranium sanguineum), Kidney Vetch (Anthyllis vulneraria), Ploughman's Spikenard (Inula conyzoides), Yellow-wort (Blackstonia

perfoliata), Spiked Speedwell (Veronica spicata) and White Horehound (Marrubium vulgare). Plants more typical of coastal grassland include Wild Cabbage (Brassica oleracea) and the nationally uncommon Hoary Rockrose (*Helianthemum canum*).

Unimproved Meadow

The small meadow is bounded by remains of stone walls which were probably made from stones cleared from the field. Heavy grazing by sheep and rabbits has resulted in patches of bare soil and short grass dominated by Ground Ivy (*Glechoma hedera*). This area is exposed to strong, salt laden winds which slow the spread of Blackthorn scrub. There are several anthills of the Yellow Meadow Ant (*Lasius flavus*) in this area, showing that the meadow has not been cultivated for some time.

Scrub-covered Slopes

This area is covered with a fairly dense growth of Blackthorn, with some Sycamore, Elder, Holly, Juniper and Wild Privet. Wild Clematis (Old Man's Beard) climbs the trees and nettles grow in the dense shade. Birds find this an attractive, sheltered nesting and feeding place.

Cliffs, Bare Rock

Here Fulmar nest on ledges and the Rock-Rose (*Helianthemum chamaecistan*) adorns the cliff face. The unaccessibility of these areas of the reserve allow for an undisturbed habitat, which is extremely important in nature and in the conservation of certain species.

Invertebrates

There is a wide range of invertebrates on the reserve. The calcareous soil is especially good for snails which require calcium to produce their shells. The most common snails are the Brown-lipped Snail (*Cepaea nemoralis*) and the Garlic Glass Snail (*Oxylilus alliarius*). Unless conditions are damp, snails are best found in the clefts in the limestone, where they are hidden from predators and the sun.

Butterflies such as Speckled Wood, Peacock, Gatekeeper, Meadow Brown, Grayling and various moth species may be seen on the reserve. Butterflies and moths are often associated with specific plants. The variety of plants found on the reserve support the food needs of the adults and larvae (caterpillars) of many species.

Birds

Birds can be seen throughout the reserve. Coastal birds, such as Fulmars, nest on the rocky cliffs within the reserve. These compact birds have long narrow wings adapted for gliding and are most easily identified by their tube noses and stiff-winged flight. Fulmars have the ability to spit foul smelling oil at intruders.

During the breeding season Cormorants, nesting on the nearby sea-cliffs, collect nesting material from the reserve.

Ravens and Jackdaws can be seen on the rocky outcrops and cliffs. Within the scrub Wrens, Blue Tits, Great Tits, Thrushes and Blackbirds abound. The patchy Gorse on the limestone grassland provides protection and nesting sites for Linnets and Goldfinches.

Buzzards, Sparrowhawks and Kestrels can often be seen hunting over the reserve. Sparrowhawks and Kestrels are most often seen at the foot of the reserve, within the scrub. Female Sparrowhawks, which are about a third bigger than the males, eat medium sized birds such as Blackbirds or Thrushes. The males eat smaller birds such as Sparrows, Blue Tits and Wrens. The difference in diet between the sexes prevents competition and enables a pair to hunt over a smaller territory.

Mammals

As well as Rabbits, which play an important role in grazing the site, the reserve supports Bank Voles and Stoats. Bank Voles are shy and timid and feed upon shoots, berries and seeds. Stoats hunt for Rabbits, Voles and young birds.

